

İRİ KOMPLEKS VƏ QURĞULARIN İQTİSADİYYATIMIZDA ROLU

Ş.T.Əliyev,
dissertant

SSRİ-nin süqutundan sonra respublikasının ərazisində sənayenin müxtəlif sahələrinə – kimya, neft kimya, metallurgiya, maşınqayırma və s. məxsus çox əhəmiyyətli iri sənaye kompleksləri (texnologji qurğular) qalmsdır. İtifaq daxilində olarkən bu cür qurğuların istismarı sabit xammal təchizatı kimi vacib amildən asılı olduğundan, həmin qurğulardan səmərəli istifadənin təşkilinə ciddi fikir verilir və bu məqsədlə xammal təminatı mərkəzləşdirilmiş bölgü əsasında aparılırdı. Həmin vahid mərkəzdən idarə edilən inzibati təsərrüfat mexanizmi dağılıdıqdan və bu məkanda olan təsərrüfat əlaqələri qırıldıqdan sonra iri sənaye kompleksləri ciddi problemlərlə üzləşməli oldu. Həmin problemlər aşağıdakı amillərlə səciyyələnir:

- müstəqillik qazanmış dövlətlərdə iri sənaye komplekslərinin layihə güclərindən tam və səmərəli istifadə edilməsi ilə bağlı xarakterik çətinliklər;
- xammallarla (yarımfabrikatlarla) təchizatda və hazır məhsulların satışında problemlər;
- xarici-iqtisadi əlaqələrin yenidən qurulmasının zəruriliyi;
- istehsalın səviyyəsinin aşağı düşməsi və iri qurğuların fəaliyyətindən zərərini yaranması və s.

Bələ iri sənaye komplekslərinin yerləşdiyi sənaye zonalarından biri də **Sumqayıt şəhəri və onun kimya, neft kimya kompleksidir**. Bu kompleks Sumqayıt şəhərinin infrastrukturunu və iqtisadiyyatını formalaşdıran, onun sənaye potensialına ciddi təsir göstərən iri kimya, neft kimya zavodlarından və iri texnologji qurğularından ibarətdir. Hazırda kimya və neft kimya komplekslərində 8 minə yaxın işçi çalışır və 2002-ci ilin nəticələrinə görə Sumqayıt şəhər sənayesi üzrə istehsal edilmiş 344 mlrd. manatlıq məhsuldan 284 mlrd. manatı (82 faizi) bu sahənin payına düşmüşdür. Bu nəticələrin əldə edilməsində əsas rol oynayan unikal "**EP-300**" qurğusunun və onun istismarı ilə sıx bağlı olan digər qurğu və istehsal xətlərinin ("Etilen-polietylen" zavodu) işinə nəzər salaq.

"Etilen-polietylen" zavodu Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 24.08.1994-cü il tarixli 318 sayılı Qərarı və "Azərbaykimya" Dövlət Şirkətinin 27.08.1994-cü il tarixli 128 sayılı əmrinə əsasən "Sintezkavuçuk" istehsalat Birliyinin tərkibində fəaliyyət göstərən "EP-300" və "Üzvi-Sintez" İB-nin tərkibində fəaliyyət göstərən "Polimer-120" zavodlarının birləşdirilməsi əsasında yaranmışdır. Hazırda "Etilen-polietylen" zavodu 3 əsas istehsalatdan – etilen istehsalatından ("EP-300" qurğusu), polietylen istehsalatından ("Polimer-120" qurğusu və 09 sayılı sintez sexi) və Buxar generator kompleksindən (BGK) ibarətdir.

Etilen istehsalatı və ya "EP-300" qurğusu 1987-ci ildə "Sintezkavuçuk" İstehsalat Birliyinin tərkibində istismara verilmişdir. Qurğunun təyinatı – ilkin emal və ya müxtəlif karbohidrogen məhsullarının pirolizi nəticəsində alınan piroqazı rektifikasiya etməklə əsas məhsul kimi – etilen, propilen; əlavə məhsullar – BBF-bütülen butadien fraksiyası, yüngül piroliz qətranı və ya pirokondensat, ağır piroliz

qətranı və s. məhsullar almaqdan ibarətdir. Qurğunun layihə gücü ildə 300 min ton etilen, 136 min ton propilen istehsal etməyə imkan verir. Qurğunun baş layihəçisi "Qiprocavuçuk" (Voronej filiali) olmuş, texnologji prosesini isə Başqırnəftekim (Rusiya, Ufa şəhəri) işləyib hazırlamışdır. Qurğunun əsas avadanlıqları keçmiş C SSRİ-in "Xepos" firmasında (turbokompresorlar və s.) və SSRİ-də hazırlanmışdır. İstehsalın əsas məhsulu olan etilen qazı polietylen istehsalatında xammal kimi istifadə edilir. Yüksək təzyiqli polietylen istehsalatı "Polimer-120" qurğusundan və 09 sayılı sintez sexindən ibarətdir. "Polimer-120" qurğusunun ümumi layihə gücü ildə 120 min ton omlaqla hər birinin layihə gücü ildə 60 min ton olan 2 texnologji xəttəndir ibarətdir.

Qurğunun təyinatı – yüksək təzyiqli "boru içində boru" tipli reaktorlarda, oksigen inisiatoru ilə müxtəlif markalı yüksək təzyiqli polietylen alınmasına xidmət edir. Qurğu 1987-ci ildə istismara verilib. Qurğunun texnologji prosesi "Leyne-Verka" (keçmiş Almaniya DR) tərəfindən işlənilib hazırlanmış, layihəçi "Plastpolimer" NİPO (keçmiş SSRİ, Leningrad şəhəri) və Baş layihəçi "QosNİIXlorProekt" (Sumqayıt şəhəri) olmuşdur. Qurğuda aşağıdakı markalı yüksək təzyiqli polietylen (YTP) məhsulları alınır: 15803-020, 17803-015, 16603-020, 18003-020.

1969-cü ildə 1424 min ton layihə gücü ilə 09 sayılı sintez sexi işə buraxılmışdır. 1976-cı ildə yenidənqurma işləri edildikdən qurğunun layihə gücü ildə 36 min ton çatdırılmışdır (yeni layihəçi "Plastpolimer", Leningrad şəhəri). Qurğunun təyinatı – avtoklav reaktorlarda, yüksək təzyiqli peroksidli inisiatorların iştirakı ilə yüksək təzyiqli polietylen istehsal etməkdən ibarətdir. Qurğunun texnologji prosesi "Saymon Karvz" (İngiltərə), layihəçi VİNPNEFT (Rusiya), baş layihəçi isə "QosNİIXlorProekt"-dir (Sumqayıt şəhəri). Qurğuda yalnız bir – 108030-020 markalı yüksək təzyiqli polietylen istehsal edilir.

Buxar Generator Kompleksi 2001-ci ilin aprelində istismara verilməmişdir. Qurğu Yaponiyanın "Niçimen Korporeyşn" və "Çioda" firmaları tərəfindən tikilib istismara verilməmişdir. Qurğunun təyinatı – "Etilen-polietylen" zavodunu tam şəkildə 110 və 16 atmosferlik buxar və qismən elektrik enerjisi ilə təmin etməkdən ibarətdir. Qurğuda istehsal edilən buxar və elektrik enerjisindən həmçinin digər kimya müəssisələri də istifadə edir. Qurğunun məhsuldarlığı:

- buxara 480 ton/saat (2 qazan), o cümlədən, 100 atmosferlik buxar 180 ton/saat və 16 atmosferlik buxar 300 ton/saat.
- elektrik enerjisinə görə 32MVT /saat (2 generator) və illik 8000 iş saatı.

"Etilen-polietylen" zavodu 2002-cü ildə "Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il Dövlət Bütəcəsi haqqında Qanununun təbiiq edilməsi" bərədə Azərbaycan Respublikası prezidentinin 612 sayılı 26 dekabr 2001-ci il tarixli fərmanına əsasən zavod rentabellik təpsirinin yerinə yetirilməsi rejimində fəaliyyət göstərmişdir. Formənda zavoda 300 min ton ilkin emal bezinin (naftanın) və 300 mln.m³ təbii qazın ayrılması öz əksini tapmışdır. Bununla bağlı olaraq İqtisadi İnkişaf Nazirliyi tərəfindən zavodun 300 min ton nafta ilə təminatına dair hesabət qəbul edilmişdir.

2002-ci ildə zavod üzrə ilk dəfə olaraq çox vacib bir məsələnin – maya dəyərinin gündəlik təhlili təşkil edilməsi, hər ayın yekun hesabətında bütün xərc məddələrini, döənşlər, götürülmüş iş və xidmətlər aradsızlarıq maya dəyərinə salınmış, xammal və enerji dasyıyıcıları, əsaslı təmir və digər vacib sahələrlə məşğul olan maddi-məhsul və vəzifəli şəxslərlə əlavə olaraq "Maddi məsuliyyət müqavilələri" bağlanmış, attestasiyalar təşkil edilməsi, texnoloq, mexanik, energetik və növbə rəhbərləri ilə əlavə sərflərin aradan qaldırılması istiqamətində seminar-müşavirələr keçirilmişdir. Zavodun istehsal sahələrində, ayrı-ayrı struktur vahidlərində emək və

texnoloji intizam, xammal və enerji daşıyıcıları üzrə hesabatlarda hər bir məsul şəxsin məsuliyyəti, zavodun sex və istehsalatlarında, anbarlarında material qiymətlərinin uçotunda, hərəkətində, silinməsində ciddi intizam yaradılmış, nəqliyyat sahələrinin işinin səmərəliliyinin artırılması, qeyri-istehsal xərclərinin azaldılması, zavodun işçi qüvvəsindən səmərəli istifadə edilməsi təmin edilmişdir.

2002-ci ildə Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyində qəbul edilmiş hesabatda nəzərdə tutulmuş 300000 ton əvəzinə cəmi 193731 ton nafta verilmişdir. Nafta ilə təchizatın təminatındakı problemlər nəticəsində zavodun əsas istehsalat sahələri olan etilen istehsalatı il ərzində orta hesabla 17,8 faiz, Polietilen istehsalatı 26,2 faiz (2001-ci il etilen istehsalatı 12,2 faiz, polietilen istehsalatı 17,4 faiz, 2000-ci il etilen istehsalatı 15 faiz, polietilen istehsalatı 20,9 faiz, 1999-cu il etilen istehsalatı 11,9 faiz, polietilen istehsalatı 15,2 faiz və 1998-ci il etilen istehsalatı 10,1 faiz, polietilen istehsalatı 11,9 faiz) istehsal gücü ilə işləmişdir. Zavodun aşağı yüklə işləməsinə baxmayaraq, görülmüş tədbirlər nəticəsində zavod üzrə əmtəəlik məhsul istehsalından +10 faiz rentabellik əldə edilmişdir. İl ərzində 171776 mln. manat əmtəəlik məhsul istehsal edilmiş və əmtəəlik məhsul istehsalından 15173 mln. manat mənfəət götürülmüşdür. Əvvəllik ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə artım sürəti 149,3 faiz təşkil etmişdir.

Məhsul satışının (167476 mln. manat) keçən ilə nisbətən artım sürəti 145 faiz səviyyəsində olmuşdur. Son illər ərzində 2002-ci ildə ən yüksək göstərici əldə edilmiş və satışdan 33985 mln. manat mənfəət götürülmüşdür. Əmək məhsuldarlığı planı 66693 min manat olmuş və keçən ilə nisbətən artım tempi 151 faiz (faktiki olaraq 2001-ci ildə 43866 min manat, 2002-ci ildə 54823 min manat, 1999-cu ildə 41148 min manat, 1998-ci ildə 37170 min manat) təşkil etmişdir. Müəssisə üzrə 2002-ci ilin axırına işçilərin ümumi sayı 2814 nəfər, hesabat dövrü üçün işə işçilərin orta sayı 2604 nəfər olmuşdur. İllik əmək haqqı fondu 14423051 min manat, 1 işçiyə düşən orta aylıq əmək haqqı 461567 manat təşkil etmişdir. 2002-ci ildə 1 manatlıq əmtəəlik məhsula çəkilən xərc 0,91 manat (2001-ci ildə 1,19 manat, 2000-ci ildə 1,19 manat, 1999-cu ildə 1,59 manat, 1998-ci ildə 1,71 manat) təşkil etmişdir.

Zavodda əsas məhsullar – etilen və propilenin istehsalı prosesində yüksək nəticələrə nail olunmuşdur. İl ərzində istehsal prosesində etilen üzrə faktiki çıxım 23,29 faiz, propilen üzrə çıxım 11,48 faiz (2001-ci il 10,55 faiz) təşkil etmişdir ki, bu da EP qurğusunun tarixində etilen çıxımı üzrə ən yüksək nəticədir. Faktiki olaraq bu göstəricilər 2001-ci ildə 21,23 faiz, 2000-ci ildə 22,15 faiz, 1999-cu ildə 17,93 faiz, 1998-ci ildə, 16,26 faiz olmuşdur.

Istehsal prosesindəki müsbət nəticələr ayrı-ayrı məhsul növləri üzrə istehsalı fərqli şəkildə artırmağa imkan vermişdir. Məsələn, 46401 ton, yəni 2001-ci ilə nisbətən 1,45 dəfə çox etilen, 22869 ton, yəni 1,44 dəfə çox propilen və 40528 ton, yəni 1,53 dəfə çox YTP istehsal olunmuşdur. Zavodda qənaət rejiminin tətbiq edilməsində ciddi addımlar atılmışdır. 2002-ci il ərzində 2194 mm³ ceyranbanat suyuna, 9,6 mm³ şollar suyuna, 2477 mm³ azota, 1560 mm³ sixılmış havaya və 3255 mln. manatlıq enerji daşıyıcılarına qənaət edilmişdir.

2002-ci ildə 1 ton "Etilen-propilen" məhsulunun istehsalına 2,9 ton əvəzinə faktiki olaraq 2,875 ton əsas xammal – nafta sərf olunmuşdur. Bu nəticə EP qurğusunun fəaliyyəti tarixində ilk dəfə əldə edilmişdir. Qurğunun fəaliyyət dövrünü oxşayan illər üzrə faktiklara diqqət yetirək. Qurğunun 2001-ci ildə faktiki sərf norması 3,14 ton olduğu halda 150252 ton, 2000-ci ildə faktiki sərf norması 3,08 ton olduğu halda 180845 ton, 1999-cu ildə faktiki sərf norması 3,6 ton olduğu halda 167620 ton, 1998-ci ildə faktiki sərf norması 3,87 ton olduğu halda 151822 ton

nafta emal olunmuşdur. O ki, qaldı xammalın izafi sərfinə, 2002-ci ildə istehsalın çox aşağı yüklə işləməsinə baxmayaraq xammala qənaət rejiminə əsasən nail olunmuşdur.

Etilen xammalının emalı üzrə 2002-ci ildə 1 ton YTP istehsalına 1,05 ton əvəzinə faktiki olaraq 1,0516 ton sərf edilmişdir ki, bu da son 10 il ərzində ən yüksək nəticədir. Belə ki, etilen xammalının emalı üzrə 1 ton YTP istehsalına 2001-ci ildə 1,075 ton, 2000-ci ildə 1,08 ton, 1999-cu ildə 1,12 ton, 1998-ci ildə 1,2 ton sərf olunmuşdur. Yüksək təzyiqli polietilenin istehsalına çəkilən xərclərin azaldılması son nəticədə zavodun əsas ixrac məhsulu olan polietilenin 1 tonunun faktiki maya dəyərini aşağı salmağa imkan vermişdir və bu rəqəm 2002-ci ildə orta hesabla 1956786 manat, 2001-ci ildə 3372042 manat, 2000-ci ildə 3700760 manat, 1999-cu ildə 6482195 manat və 1998-ci ildə 7381400 manat olmuşdur. İstehsalda əldə edilmiş ahəngdarlıq və sabitlik əsasən maliyyə resurslarının və dövlət vəsaitlərinin artırılmasına, kreditörərlə hesablaşmağa yaxşı imkanlar açmışdır. 2002-ci il ərzində BGK-nin tikintisi üçün hökumət zəmanəti ilə Yaponiyadan alınmış kredit nəzərdə tutulduğu vaxtda qaytarılmışdır.

Təəssüf hissi ilə qeyd etməliyik ki, Sumqayıt kəmi strateji bir sənaye şöhrətinin iqtisadiyyatının və sənaye potensialının əsasını təşkil edən "EP-300" qurğusunun gücündən minimum istifadə edilir. Bunun da başlıca səbəbi əsas xammal olan nafta ilə təchizatdakı problemlərdir. 2002-ci ilin yekununa görə aparılan hesabata görə göstərir ki, əgər "EP-300" qurğusu il ərzində nafta xammalı ilə 300 min ton, yəni layihə gücünün 28 faizi həddində təmin olunarsa 16,6 mln. ABŞ dolları, 500 min ton, yəni layihə gücünün 46 faizi həddində təmin olunarsa 39,7 mln. ABŞ dolları və 600 min ton, yəni layihə gücünün 55 faizi həddində təmin olunarsa 58,3 mln. ABŞ dolları məbləğində mənfəət əldə edilə bilərdi. Bunlar cədvəldə öz əksini tapmışdır.

"EP-300" qurğusunun unikalığı və milli iqtisadiyyatımızın möhkəmləndirilməsində rolunu müəyyənləşdirən amillərdən biri də həmin qurğuda alınan məhsulların (yarımfabrikatların) hesabına digər kimya və neft kimya qurğularının, texnologiyalarının istismarının təşkilidir. Bu qurğularda alınan etilen hesabına "Polimer-120" və dixloretran, propilen hesabına propilen oksidi və izopropil spirti, BBF hesabına divinil istehsalatları və texnoloji qurğuların istismar edilir, 10 min tonlarla ixrac təyinatlı məhsullar alınır və ölkəmizə sərbəst döənərli valyuta vəsaitləri gətirilir. Təkcə 2002-ci ildə "EP-300" qurğusunda emal edilmiş 200 min ton yaxın nafta xammalından sonrakı kimya və neft kimya proseslərində, emal nəticəsində alınan müxtəlif əsas məhsulların, yarımfabrikatların və yan məhsulların ümumi miqdarı 250 min tondan çox olmuşdur və bu proseslər nəticəsində onlarla ixrac təyinatlı kimya və neft kimya məhsulları – polietilen, etilen, propilen, maye pirozilər, sixılmış qazlar, polieflər, propilen oksidi, divinil, izopropil spirti, dixloretran və s. alınmışdır. Bundan əlavə təkcə 2002-ci ildə 60000 mln. manatlıq dəyərində emal edilmiş nafta xammalı kimya və neft kimya kompleksində bütün istehsal prosesləri nəzərdə alınmaqla, 200000 mln. manatlıq əmtəəlik məhsul istehsalına imkan vermişdir.

Digər iri sənaye qurğularından biri də hökumət zəmanəti ilə Yaponiyadan alınmış (90 milyona yaxın ABŞ dolları) kredit hesabına tikilib istifadəyə verilmiş **Buxar generator kompleksidir (BGK)**. Kimya və neft kimya kompleksinin texniki-iqtisadi göstəricilərinin əvvəlki illərə nisbətən xeyli yaxşılaşmasında BGK-nin çox əhəmiyyətli rolu olmuşdur. 2001-ci ilin apreldən istifadəyə verilməsi BGK-i "Azorkimya" DŞ-nə daxil olan (Sumqayıtda) iri müəssisələri "Etilen-polietilen", "Sotbi aktiv maddələr", "Sintezkauçuk" və "Üzvi sintez" zavodlarını su buxarı ilə tam və

"EP-300" qurğusunun il ərzində 300000, 500000 və 600000 ton nafta ilə işləyəcəyi halda texniki-iqtisadi göstəricilərin HESABATI

Məhsulları adı	Ölçü vahidi	Benzin – 300000 t/İl norma-2,85			Benzin – 500000 t/İl norma-2,80			Benzin – 600000 t/İl norma-2,75		
		norma	miqdar	məbləğ (mln.m)	norma	miqdar	məbləğ (mln.m)	norma	miqdar	məbləğ (mln.m)
		ton								
Benzin	ton	300000	90000		500000	150000		600000	180000	
Nəqliyyat xərci			6000			9350			11220	
Köməkləyici mater.			5000			8800			10560	
Buxar «EP»	hkal	13	1368900	23545	9	1611000	27709	7	1528800	26295
«s»- Polietilen	hkal	1,5	100650	1731	1,3	148200	2549	1,2	166800	2869
Elektrik en (konar)	mkvtz		50000	6500		50000	6500		6500	
Ceyranbaşa suyu	mm ³		3660	3342		3700			3700	
Təbii qaz «EP»	mm ³	0,395	41600	8320	0,32	57280	11456	0,3	65520	13104
«s»- «BGK»	mm ³	0,12	226000	22600	0,115	287500	28750	0,1	250000	25000
Su «BGK»	mm ³	2,00136	2700	2465	0,0011	2750	2510	0,001	2500	2283
Azot	mm ³	0,15	15800	7900	0,11	19690	9845	0,1	21840	10920
Sənəmiş hava	mm ³	0,19	12750	2678	0,9	21660	4115	0,19	26410	5546
Sərt dəsmi sarıl.	mln. mar.			39000			42000			45000
İstehsalat çəkiliş nəzərlərin cəmi:	min \$			219081			307284			321217
Cəmi (\$)	min \$			44710			62711			65554
				min \$			min \$			min \$
Eniten		23,5	70500		24	120000		24,4	146400	
Propilen		11,6	34800	7850	11,8	59000	13409	12	72000	16376
Pirək qatranı		25,8	77400	11610	25	125000	18750	24,8	148800	22320
Ağır qatran		4,5	13500	540	4,3	21500	860	3,5	21000	840
BBF		8,9	26700	2804	9	45000	4725	9,1	54600	5733
Daxili tələbatla istifadə olunan qaz		23,5	70500		23,9	119500		24,2	145200	
Yəki		2,2	6600		2	10000		2	12000	
YERKUN		100	300000		100	500000		100	600000	
Polietilen (sərf norma-1,05)			66900	36520		114000	62370		139000	75900
Buxar (BGK),			330000	1419		380000	1634		450000	1935
Elek.enər., mkva			35200	574		40000	652		45000	734
Cəmi istehsal	min \$			61317			102400			123838
İstehsalat xərciləri	min \$			44710			62711			65554
Mənfəət	min \$			16607			39689			58284

elektrik enerjisi ilə əsasən təmin etməyə imkan verir. Su buxarının qiyməti əvvəllər "Azenerji" SC-dən alındandan bir neçə dəfə ucuz başa gəlir. Layihə göstəricilərinə uyğun olaraq BGK-nin 480m/saat 5100C temperaturda 110 bar yüksək təzyiqli buxar, 16 bar orta təzyiqli 300 t/saat buxar və saatda 32MvT elektrik enerjisi istehsal olunur.

Kompleksin əhəngdar işləməsi nəticəsində kimya və neft kimya zavodları üçün yeni inkişaf perspektivləri açılmışdır. Belə ki, kimya və neft kimya zavodlarının su buxarına olan illik tələbatları tamamilə BGK-nin hesabına təmin edilir. Bu da istehsal olunan məhsulların maya dəyərini aşağı salmasına, onların dünya bazarında sərfəli satılmasına şərait yaratmışdır.

Nafta ilə həftə minimum təmin olunduğu halda belə (ildə 300 min tona kimi) "EP" zavodu rentabelliklə işləmək imkânına malikdir və bu əsasən BGK-də istehsal edilən su buxarının qiymətinin sərfəli olması ilə bağlıdır. "Etilen-poli-etilen" zavodunun sabit işləməsi isə bütün kimya və neft kimya kompleksinin əhəngdar işləməsi deməkdir. Belə ki, məh. "Etilen-poli-etilen" zavodu "Səthi aktiv maddələr", "Sintez-kauçuk" və "Üzvi sintez" zavodlarını əsas xammalla - etilen, propilen, BBF və s. təmin edir. Xammal təchizatı kimi vacib məsələnin bu zavodlar üçün "Etilen-poli-etilen" zavodu tərəfindən fasiləsiz təmin edilməsi bir daha həmin zavodların sabit işləməsində "Etilen-poli-etilen" zavodunun həlledici və əsas rol oynadığını göstərir.

2002-ci ildə BGK-də 2074 min hkal istilik enerjisi və 106851 min kvts. elektrik enerjisi istehsal olunmuş və layihə göstəricilərindən xeyli aşağı - 1 hkal istilik enerjisinə 150 kq. şərti yanacaq, 1 kvts. elektrik enerjisinə isə 129 qr. şərti yanacaq sərf edilmişdir. Su buxarının istehsalına görə kompleks 72 faiz gücündə işləmiş və "Azərikimya" Dövlət Şirkətinin müəssisələrinin tam tələbatına uyğun su buxarı verilmişdir. "Etilen-poli-etilen" zavodu 1388000 hkal su buxarı sərf etmişdir.

Əvvəllər su buxarının kəsilməsi və təzyiqlə aşağı düşməsi, xüsusən də qış aylarında elektrik enerjisi çatışmazlığı nəticəsində il ərzində 10-15 dəfə dayanmalarla yol verilirdi. Bu kimi səbəblərin aradan qaldırılması küllü miqdarda xammal və hazır məhsul itgillərinin azalmasına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdir. Kimya və neft kimya kompleksinin iri qurğularından daha səmərəli istifadənin təmin edilməsi üçün bir sıra problemlərin həlli zəruridir:

- "EP-300" qurğusunun nafta ilə normal təchizatının təmin edilməsi;
- "EP-300" qurğusunun rekonstruksiya və modernizasiyası üçün iri investisiya şirkətlərinin cəlb edilməsi;
- BGK-nin istehsal gücündən daha səmərəli istifadənin təmin edilməsi üçün kimya və neft kimya kompleksinə daxil olan əsas istehsal sahələrinin məhsuldarlıqla istismarının şəkli;
- Kimya və neft kimya kompleksinə daxil olan müəssisələrin fəaliyyətlərinin sabitləşdirilməsi və respublikamızın milli iqtisadiyyatının inkişafında onların rolunun artırılmasının təmin olunması üçün bu sahənin perspektiv inkişaf konsepsiyasının dövlət səviyyəsində qəbul edilməsi və iqtisadiyyatımızın real sənaye sektorlarından biri kimi, yerli tələbatları ödəmək, eyni zamanda ixrac təyinatlı rəqabət qabiliyyətli məhsulların - polipropilen, polivinilxlorid, stiro, polistiro, benzol, etibenzol, azot gübrələri və s. istehsalını tam təmin etmək məqsədilə sahənin inkişafına investisiya (maliyyə) resurslarının cəlb edilməsi.